
Posudek oponenta

Bakalářské práce Barbory Vykypělové

„Den bílých stuh a jeho interpretace v mediálním diskursu“

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

V předkládané bakalářské práci zaměřila Barbora Vykypělová svou pozornost na rozbor rozdílné mediální interpretace tzv. „Dne bílých stuh“, tj. upomínkové aktivity bosňáckých přeživších na dění v okrese Prijedor v prvních měsících vypuknutí bosenského konfliktu v roce 1992. Autorka se ve svém projektu soustředila na analýzu rozdílné percepce této události v Bosně a Hercegovině, Chorvatsku a Srbsku.

Bakalářská práce je logicky a srozumitelně strukturovaná do tří základních částí. Nosnou část práce tvoří diskuse mediálního pokrytí upomínkové akce „Den bílých pásek“ v novinách bosňácko-chorvatském prostředí (Federace BaH a Chorvatsko) a v novinách vydávaných ve většinově srbském prostředí (Republika srbská a Srbsko).

K formálním nedostatkům nemám žádné výraznější kritické připomínky. Jazykový projev a stylistické zpracování práce je na solidní úrovni. Pouze určité složené věty by bylo možné při důkladnější redakci rozdělit, což by zajistilo větší plynulost čtení. Projekt vykazuje minimální množství překlepů. Číslovka odkazující na poznámku pod čarou by měla být vždy za interpunkcí a nikdy v podobě dvou poznámek umístěných za sebou na stejném místě. Gramatické chyby a chybějící či nesprávná interpunkce jsou v rozsahu práce akceptovatelné. Autorka cituje odpovídajícím způsobem, primární a sekundární zdroje jsou řádně uvedeny. Práce splňuje požadavek na originalitu práce.

K bakalářskému projektu mám několik následujících kritických připomínek. Text bakalářské práce by si zasloužil důslednější prokrácení. Stěžejní kapitola věnovaná „pokrytí v mediálním diskursu“ je repetitivní. Schematizovaný, šablonovitý postup způsobuje, že teze v určitých pasážích v drobných obměnách různě varíují a chybí analytičtější pohled. Namísto rozboru otázky „proč“ se autorka spíše soustředila na hledání odpovědi, zdali se dané periodikum události „Den bílých pásek“ věnovalo, případně jak, kdy a v jaké četnosti jí popisovalo. Vybrané deníky nejsou podrobněji představeny a charakterizovány. Bakalářský projekt tak postrádá detailnější teoreticko-metodologické ukotvení. Kromě charakteristiky médií chybí i bližší představení výzkumu včetně diskuse metody aplikované v projektu. Diplomantka na vícero místech avizuje analýzu tiskovin; namísto očekávané diskurzivní analýzy interpretace a jazykových prostředků se však věnuje popisu stylu a formám

komemorace „Dne bílých pásek“ a diskusi případných problémů v jejím průběhu. Na základě studia deníků a novinových portálů došla autorka k nepřekvapivému závěru, že srbská média o události referují zcela jinak než média bosňácká.

Neobyčejně komplikovaný vývoj dění v Bosně a Hercegovině na počátku 90. let 20. století není v projektu přiblížen. Autorka se přidržuje základního konstatování, že válka vypukla „následkem nacionalistické politiky Slobodana Miloševiče (s. 9). Pro analýzu politiky paměti v daytonské Bosně a Hercegovině, a především pro otázku, proč je kolektivní paměť v této postjugoslávské republice natolik fragmentovaná, je přitom historický kontext naprosto stěžejní. Projekt nerozebírá dynamiku násilí na počátku vypuknutí války v bosenské Krajině a nezkoumá, jaké události předcházely vytvoření center v Omarské, Trnopolji, či Keratermu. Ústředním bodem sporu je otázka, zdali Muslimové/Bosňáci měli od konce května 1992 nařízeno nosit při pohybu venku na paži bílou pásku. Zatímco bosňácký a na Západě přejímaný diskurz zdůrazňuje tuto povinnost, čímž dění v Prijedoru přirovnává k holocaustu, srbské zdroje argumentují, že „po všech občanech, kteří byli loajální Srbské republice BaH, bylo během bojů o kontrolu nad městem požadováno označit své domovy bílými vlajkami.“¹ Nutnost nosit bílé pásky srbský diskurz odmítá s konstatováním, že neexistuje jediný důkaz, který by povinnost nosit pásky dokládal. Přestože není cílem autorčiny práce analyzovat tyto kontroverze, jejich odlišná interpretace (a samozřejmě zcela protichůdné chápání vzniku, chodu a charakteru center Omarska, Keraterm a Trnopolje) vystihuje v poválečném prostředí země rozdílné nazírání na válečné události a protikladnou politiku paměti. Tyto pokračující rozpory rezonují v zcela odlišných přístupech bosňáckých a srbských komemoračních aktivit v Prijedoru.

Je na škodu, že autorka nereflektovala ve svém výzkumu odbornou literaturu, která se přesně věnuje tématu jejího výzkumu. Opomenuty zůstaly práce Zorana Vučkovce, Nerzuka Ćurka, Johnny Paul, Muja Begiče, či Refika Hodžiče. Všichni zmiňovaní autoři se detailně věnují výzkumu politiky paměti a komemoraci dění v oblasti Prijedoru, včetně události „Dne bílých pásek“. Projekt také opomíjí důležitá svědectví a argumenty Rezaka Hukanoviće či Sudbina Musiče (literaturu srbské provenience nevyjímaje). Na jejich základě by autorka mohla přesvědčivěji analyzovat otázky, jaký postoj zaujímá „Den bílých pásek“ v bosňácké politice paměti? Jakou roli mají události v Prijedoru v srbské kontrapaměti a proč jsou dění v Prijedoru a místa spjatá s válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti Omarska, Keraterm, či Trnopolje

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=KST0bCXnOrg>

zcela odlišně interpretována v kolektivní paměti budované v Republice srbské? V této souvislosti by diplomantka měla ve své práci především definovat jí používaný termín „koncentrační tábor“, kterým označuje dotyčná centra Omarska, Keraterm, či Trnopolje. Diplomový projekt by mohl rovněž reflektovat krystalizující (a mediálně hodně sledovaný) spor uvnitř bosňáckého tábora, jak na utrpení lokálního muslimského (a chorvatského) obyvatelstva v Prijedoru během války upomínat. Lokální aktivisté E. Ramulić, či R. Hodžić se dostali do sporu s postoji bosňáckých aktivistů v Sarajevu (např. vlivná skupina Antidejton).

Název práce „Den bílých stuh a jeho interpretace v mediálním diskursu“ se mi jeví jako mírně zavádějící. Rozdílná interpretace v mediálním diskursu se netýká „Dne bílých stuh“, ale celkově odlišného chápání a hodnocení dramatických událostí spjatých s počátkem války v Prijedoru. Název „Dan bijelih traka“ je v srbském prostředí z výše zmíněných důvodů odmítán. Současně se domnívám, že vhodnější překlad termínu „bijela traka“ by mohl být „bílá páska“, nikoliv „stuha“.

Z marginálních nesprávností namátkou vybírám: Prijedor „nespadá následkem poválečného vyrovnání pod správu bosenských Srbů“ (s. 7), ale na základě daytonské mírové dohody se tento okres nachází v entitě Republika srbská. Rajko Vasić nebyl „tiskovým mluvčím SNSD“ (s. 27), ale jejím generálním sekretářem, ideologem a členem hlavního odboru strany. Vlašić, kde se nachází Korićanske stijene, není „horou“ (s. 29), ale pohořím. Pomník Kazani byl kritizován rodinami obětí ne kvůli tomu, že neobsahuje „jména pachatelů“ (s. 41), ale proto, že je na něm uvedeno „našim zabitým spoluobčanům“ bez bližší specifikace, že se jednalo o osoby se srbskými jmény. K napadení konvoje stahující se JLA v Sarajevo došlo v roce 1992 (a nikoliv před válkou v roce 1991).

Na závěr konstatuji, že bakalářský projekt, v celkovém rozsahu 84 stran, splňuje všechny formální požadavky kladené na tento typ práce. Považuji jej za podnětný podklad k dalšímu výzkumu fragmentované politiky paměti v daytonské Bosně a Hercegovině. Diplomantku vyzývám ke zvážení text ve zkrácené verzi publikovat jako odbornou studii, k čemuž by mohly posloužit i výše zmíněné kritické připomínky. Oponovanou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako výbornou – 1.

V Praze 7. 6. 2023

PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

oponent práce

